

While Kharkov poets tend to stylization of folk-song genres (ballad song), these works of T. Shevchenko are marked with largely identity. The Kharkiv poets are just the beginners in historical themes. T. Shevchenko transforms past events in the light of the author's mind, giving them personal meaning.

Keywords: T. Shevchenko, Kharkiv romantic school, M. Kostomarov, A. Metlinsky, I. Sreznevsky, O. Korsun, Cyril and Methodius union, «Zaporizhzhya Antiquities», romanticism, folkloryzm.

Володимир ПОЛІЩУК

ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ ІНТЕРТЕКСТ У ТВОРАХ МИХАЙЛА СТАРИЦЬКОГО (Штрихи до проблеми)

У статті аналізується один із аспектів «шевченківського у творчості М.Старицького», – явище інтертекстуальності. Оскільки ще з часів І.Франка відома теза про новаторські тенденції в поезії М.Старицького в порівнянні з поезією Т.Шевченка, то в цьому контексті певний інтерес становить і наявність (чи відсутність) інтертекстуальних вкраплень у творах молодшого з класиків. Одною з рис цієї розвідки є також виявлення шевченківського інтертексту в прозових і драматичних творах М.Старицького, що, зрозуміло, розширює «доказову базу» аналізованого явища, засвідчує значну увагу М.Старицького до ключових тез Шевченкових творів, зокрема тез, які мають історіософську семантику.

Ключові слова: Тарас Шевченко, Михайло Старицький, інтертекст, типологія, історіософія, впливи, поезія, проза.

Проблема «шевченківського у творчості Михайла Старицького» надивовижу багатогранна й широка, така, що заслуговує окремого системного дослідження, в якому б знайшло належне аналітичне осмислення широке коло тем – світоглядних, суспільно-політичних, історіософських, релігійних, біографічних, ідейно-естетичних і т.д. Частково названа проблема вже реалізувалася в наукових дослідженнях, але справді лише частково, переважно на рівні простого називання можливих аспектів дослідження чи відносно неглибокого аналізу певних тематичних площин. До того ж низка студій, писаних за радянської доби, більшою чи меншою мірою хвибує на спрощено-соціологізований аналіз чи й видиме вульгаризаторство.

Практично всім письменникам, які прийшли в український світ «після» Шевченка, судилося бути приреченими на вільне чи мимовільне порівняння з діяннями великого Тараса Григоровича на визначення «міри послідовництва», міри «залежності» чи «незалежності» від магнетизму дум і слова Шевченка. І в мислительному, суспільно-філософському вимірі, й у вимірі творчому. Михайло Старицький цілком логічно – в колі цих персоналій. Він належить до того покоління українських митців-діячів, які стали до праці «на рідному полі» в пошевченківську пору, прийшли на зміну Шевченку та його попередникам і ровесникам. Слід пам'ятати, що перші двадцять літ життя Старицького накладаються на два останні Шевченкових десятиліття. Символічно, що молодий студент Старицький був серед тої київської молоді, яка стрічала труну з прахом Шевченка під час його перепоховання в Україні навесні 1861 року:

*Красувалась весна, розцвітали садки,
Як ми батька востаннє стрічали... [1, с. 104]*

Останніми роками виповнилися великі ювілеї цих митців – Шевченкове 200-ліття і 175-ліття Михайла Старицького. Природно, що за весь цей тривалий час науковцями, повторимось, робилися спроби осмислити тему «Старицький і Шевченко», тим паче, що Михайло Петрович низкою своїх творів (вірші «До Тараса», «До Шевченка», «На спомин Т.Г.Шевченка», «На роковини Шевченку (до поновлення

могили)», стаття «На родині Т.Г.Шевченка», відповідні важливі міркування у споминах «К биографии Н.В.Лысенка» чи в листах тощо) «провокував» (і продовжує це робити) увагу майбутніх дослідників до зазначеної теми в різні часи. Тут можна назвати, скажімо, статті «Старицький і Шевченко» Л.Линюка [2], «Традиції Шевченка у творчості Старицького» Л.Пивоварського [3], «Поетична шевченкіана Михайла Старицького» І.Немченка [4], «Шевченківські ремінісценції в ліриці Михайла Старицького: спроба нового осмислення проблеми» Г.Синьоок [5] та ін. Достатньо широко й цікаво названа проблема осмислена в монографіях Н.Левчик [6], О.Цибаньової [7], В.Поліщука [8], в художньо-документальному романі «Борвій» Ю.Хоружного [9], в інших джерелах.

Утім науково-критичну думку щодо різноаспектних «зачочних взаємин» Старицького й Шевченка можна оцінити й пильніше, простежити її можливу еволюцію. При цьому треба пам'ятати, що, скажімо, автори «історій української літератури» чи відповідних дослідницьких праць кін. ХІХ – перших десятиліть ХХ ст. цілком певно могли не знати всього творчого доробку Старицького. Тож відлік фундаментальних оцінок теми «Старицький і Шевченко», безсумнівно, слід вести від розлогої статті І.Франка «Михайло П[етрович] Старицький» (1902). Ця студія на всі наступні часи лишилася своєрідним орієнтиром у поглядах на творчість Старицького, своєрідним широко цитованим каноном, зокрема і в цікавій нам темі: у творах Старицького, в його поезії І.Франко побачив «перші ознаки виходу української поезії з доби епігонства, з наслідування Шевченкової манери» [10, с. 234]. Про це, власне, нам уже доводилося писати [див.: 11]. Дещо пізніше «шевченківські» орієнтири Старицького, але знову ж, тільки в царині поезії, ширше осмислили Іван Стешенко [див.: 12] і Микола Зеров [див.: 13], бо за радянських часів якихось посутніх смислових «проривів» у цій темі не спостерігається, хіба що Віталій Олійник одною зі своїх розвідок поширив зазначену тему й на сферу прози [див.: 14]. Ремінісцентних аспектів проблеми поки що найконцетрованіше торкнулися Н.Левчик і Г.Синьоок у зга-

даних працях, що ж до шевченківського інтертексту у творах Старицького, то його, певно, ще не означували.

Тож цією розвідкою спробуємо означити явище відповідного інтертекстуального «заочного діалогу» між Старицьким і Шевченком, означити міру виразності/очевидності його – інтертексту – в різних художніх текстах Старицького, а також глибшу семантику (чи мотивацію) інтертекстуальних виявів.

Але ще зазначимо, маючи на увазі всі вищезгадані судження щодо впливів Шевченка на Старицького, що Михайло Петрович справді не був бездумним наслідувачем слова Тараса Григоровича. В одному з листів до П.Куліша, особисті й творчі стосунки якого з Шевченком знані і якого, видно, щиро шанував Старицький, останній висловив дуже цікаве нам тут судження: «... Ваше слово, голосне та прекрасне, мов срібний дзвін, розбудило мою душу від малку, зворушило в ній відповідні струни, і вони й далі, хоч і порвані лихоліттям та друзями, дзвонять собі тихо сумну та безрадісну пісню... Під неї, певно, і в яму впаду... [...] ... Як же мені не любити того, хто чарами свого співочого слова натхнув і мені «духа света»? А скільки мені вибивали добродієм (тобто, П.Кулішем. – В.П.) очі і приятелі, і лукаві прихильники рідної мови! Все пхали до Тараса Шевченка учитись і раїли збутись Кулішевої отрути... та дарма! Мабуть, отрута була міцна...

Не в осуд і не в огуду великому нашому співцю сліз кріпацьких (тобто, Т.Шевченку – В.П.), чий лемент ворухив мені серце, а скажу, що в занадто простецькій мові його не було і нема чого вчитись (курсив мій – В.П.); отож всяк, хто пхав до його в науку, лукаво галасував, що дба про чистоту народного слова, – брехня! – він дбав тільки про те, щоб воно не вилазило з сповитків і не турбувало його, неuka, своєю новою силою!...» [т. 8, с. 534-535]. Облишимо тут думку про Кулішеві впливи на Старицького чи Кулішеві інтертексти в нього, це може бути окремою цікавою розвідкою, відзначимо хіба певний видимий полемічно-емоційний лад епістолярного судження Михайла Петровича (в 1894 році). Варто звернути увагу й на те, що «антишевченківський» пасаж не несе універсального, концептуального змісту, а стосується передовсім чи

й загалом аспекту мови, в т.ч. художньої мови, яку Старицький таки ж розвивав, на що звертали увагу, й не тільки прихильну, і Костомаров, і Драгоманов, і Франко... Що ж до Шевченкових впливів на Старицького, то вони, безсумнівно, були й виявились у різних площинах, у т.ч. через явища інтертексту.

В абсолютній більшості праць автори, які писали про різні типології у творах Старицького й Шевченка, спиралися на поетичні тексти, їх проблематику чи жанрово-стильові характеристики. Інші сфери творчої самореалізації Старицького – його драматургія і проза, – зазвичай лишалися «за кадром». Маємо на увазі не тільки явища інтертексту й ремінісценції. Безсумнівно, Шевченкова поезія найпотужніше вплинула на художній світ Старицького, маємо про це спогад самого Михайла Петровича ще про роки юнацькі. Оповідаючи про своє й Миколи Лисенка буття, Старицький зазначав: «В Галицькому раз достали мы от Анд[рея] Ром[ановича] запрещенные стихотворения Шевченка и целую ночь читали их, восторгались и формой, и словом, и смелостью содержания... У дяди нашелся между прочим и первый напечатанный «Кобзарь» Шевченка, и «Энеида» Котляревского. Потом уже, будучи в 5 классе, я и сам купил в Полтаве Шевченка и «Энеиду» [т. 8, с.с. 393, 394-395]. Але й «Назара Стодолю», і Шевченкові повісті, які в 1880-х роках стали публікуватися в Києві, Старицький, безсумнівно, знав, і вони, цілком імовірно, могли мати певний вплив на Старицького-драматурга чи Старицького-прозаїка, хіба що на рівні певних типологій (скажімо, повісті Шевченка та повісті й новелістика Старицького в тематичному чи жанровому сенсах). Більше того, є підстави говорити про обізнаність Старицького, який і сам мав малярський хист, брав уроки в художника М.Мурашка, з малярською спадщиною Шевченка, зокрема з Шевченковим малюнком «Богданові руїни в Суботові», який, цілком імовірно, став своєрідною фотографічно-образною основою для опису вражень молодого Івана Мазепи в діалогії «Молодость Мазепы» та «Руина»: «Уже вечерело, когда путешественники прибыли к бывшему Суботову гетмана Богдана. Теперь здесь была только пустыня с бесследными развалинами...[...]...

вдруг перед нами открылся обширный, опустевший двор, на котором одиноко стояли высокие, белые развалины какого-то большого каменного дома; крыши на нем уже не было, только несколько обвалившихся зубцами стен с широко зияющими оконными и дверными отверстиями подымались вверх, словно взывая к божественной справедливости.

Ни ворот, ни башен, ни окружающей усадьбу стены уже не было: деревянные постройки, видимо, все сгорели, а безобразные пепелища их давно уже покрыла густая, зеленая трава и лопухи...

– «Вот оно, Субботово, жилище славного гетмана, – думал Мазепа, не отрывая глаз от запустевшего двора...» [15, с. 175, 176]

Далі проводячи спостереження над проекціями шевченківського інтертексту в прозових творах Старицького, відзначаємо дуже виразні інтертекстуальні вкраплення широкознаних Шевченкових поетичних формул, які несуть у собі очевидний україноцентричний чи історіософський зміст. Передовсім ідеться про прямі «запозичення» зі знаменитого «Послання» «і мертвим, і живим...»:

*Нема на світі України,
Немає другого Дніпра...*

Старицький принаймні двічі інтегрує ці знамениті рядки в діалоги персонажів історичних романів. Так, у першій частині трилогії «Богдан Хмельницький» («Перед бурей») зацитовані Шевченкові рядки вкладаються в уста Максимові Кривоносу («...Знают, псы проклятые, чем держат нас, – и вдруг в суровом голосе Кривоноса послышались слезы. – Ведь нет во всем свете другой Украины, как нет другого Днепра! (тут і далі курсив наш – В.П.) – выкрикнул он как-то неестественно громко и упал головою на стол...» [т. 5/1, с. 173]), а в діалогії про І.Мазепу ці ж слова промовляє до майбутнього гетьмана старий чоловік («– Эх! – произнес с глубоким вздохом седой лоцман, словно в ответ на мысли Мазепы, – нет ведь на свете другой Украины, как нет и другого Днепра!..» [15, с. 118]. Емоційний лад, в якому промовляються цитовані репліки, звісно, пояснюється тогочасним підневільним становищем України й бажанням героїв змінити цей стан.

Інша не менш поширена Шевченкова історіософська формула – «В своїй хата своя й правда, і сила, і воля» – теж знаходить у творах Старицького кілька прозорих інтерпретацій. У драмі «Оборона Буші» один із персонажів, Левенець, промовляє: «... Глухий у вас край: доки не станемо в своїй хаті панами, доти не буде й згоди між нами» [т. 4, с. 368]. У тій же першій частині трилогії – «Перед бурей» – Іван Виговський, образ якого тут виписується амбівалентно, промовляє до підступної шляхтянки Марильки: «...Значит, самое лучшее – подумать о своей власной хате; говорят, что в своей хате – своя и правда...» [т. 5/1, с. 542]. Контекстуальна семантика цієї фрази вочевидь втрачає тут історіософське звучання, набуваючи суспільно-побутового, зате в інших двох фрагментах із диалогії про І.Мазепу історіософська семантика повертається. Мазепа говорить до Івана Сірка: «Мы с Дорошенко верим только в свою власную силу, в свою хату, в свою правду...» [15, с. 670], а під час допиту молодого джури московськими стрільцями підліток каже про Мазепу: «... И еще говорил, что в своей хате – своя правда...» [15, с. 819]. Уже сама частотність уживання формули може засвідчувати її шевченківське «походження».

У прозових текстах Старицького зустрічаємо й інші, можливо, вже не стільки інтертекстуальні, скільки ремінісцентні, вкраплення з Шевченка. Особливо, якщо вести мову про роман «Останні орли». Літературознавець Віталій Олійник свого часу провів спостереження за типологічними збіжностями між указаним романом, у якому навіть назва «підказана» Шевченковими «Гайдамаками», й цією широкозваною поемою [див.: 14]. Ми ж дещо розширимо «поле пошуків» іншими творами Старицького й відзначимо в них принаймні кілька цікавих нам аспектів. Скажімо, в третій частині трилогії про Б.Хмельницького – «У пристани» – проглядається достатньо прозора текстуальна паралель між рядками з «Гайдамаків» – «Жінки навіть з рогачами Пішли в гайдаки» – та фрагментом із роману Старицького: «Подошедши ближе к ниве, дед с хлопцем были крайне удивлены, что жали только дряхлые старики, а прислуживали им просто дети. После расспросов о

таким необычним явленням об'яснилось, що все возмужавшие, молодые и даже подлетки, как мужчины, так и женщины, ушли в повстанье» [т. 5/3, с. 211]. Кількаразово Старицький пише в романах про освячення повстанцями ножів перед виступом проти гнобителів: подія і картина, описана Шевченком у поемі. Роман «У пристани»: «При торжественном звоне колоколов, при пении монахов, поддерживаемом некоторыми козаками, настоятель обошел все возы и окропил все оружие святой водой, а потом, при окончании освящения, прочел отпускную молитву, которую толпа выслушала, преклонив колени...» [т. 5/3, с. 251]. Уже прозорішу інтертекстуальну картину, описану Шевченком у розділі з «Гайдамаків» – «Червоний банкет» (до речі, Старицький теж використав цей образ фольклорного походження в «Останніх орлах», дещо перефразувавши: «Чигирин палав, з усіх кінців освітлюючи вогнем кривавий банкет народної помсти» [16, с. 505]), зустрічаємо в тому ж романі Старицького.

*У Шевченка:
Зайнялася Смілянщина,
Хмара червоніє.
А найперша Медведівка
Небо нагріває.
Горить Сміла, Смілянщина
Кров'ю підпливає.
Горить Корсунь, горить Канів,
Чигирин, Черкаси;
Чорним шляхом запалало,
І кров полилася
Аж у Волинь...*

У Старицького: «За кілька днів ці страшні загони затопили всю Київщину, Смілянщину, скрізь несучи жорстку помсту. Незабаром перед гайдамаками впали Сміла, Черкаси, Медведівка, Мліїв. Заграва пожеж освітила всю Україну...» [16, с. 506]. Відзначимо, що в прозовому тексті навіть романтичний шевченківський пафос збережено.

Не так буквально очевидно, але, зважаючи на неодноразове застосування в різних творах, Старицький скористався

художнім прийомом смислового контрастування, що його чи не найочевидніше вжив Шевченко у вірші «Якби ви знали, паничі»: «В тім раю ... я бачив пекло...». Цей образний вислів у різних творах Старицького (вірші «Темрява», драмі «Оборона Буші», романах «Останні орли», «Разбойник Кармелюк» та ін.) набуває різних нюансувань при збереженні концептуального змістового стрижня – краси світу (у Старицького – ще й Божого світу, як в «Обороні Буші»), протиставленої трагізму людського буття.

*«В краї милім, в краї ріднім,
Де не глянь, – страшенні чвари...» [т. 1, с. 95]*

Монолог Сотника з «Оборони Буші», в якому доволі виразно проступає інтертекстуальна паралель і до іншого Шевченкового твору – «І виріс я на чужині».

У Шевченка:

*... А як не бачиш того лиха,
То скрізь здається любо, тихо,
І на Україні добро.
Меж горами старий Дніпро,
Неначе в молоці дитина,
Красується, любується
На всю Україну...*

У Старицького:

*Зирнуть, яку судив Вкраїні долю?
Гей, рідная матусе, краю мій!
Широко ти розкинулась по долу,
В далекій млі втопила берег свій,
Прибралася садочками, ланами,
Старим Дніпром підперезала стан...
.....
Всім наділив, скротив тебе Всевишній,
Тільки не дав ні долі, ні пуття!..
.....
Бездольна ти, бездольні й твої діти!
Під зорями ясними, в сім краю*

*Синам твоїм брататись би, радіти,
Розкошувать та Господа хвалити,
І жити так, як в Божому раю!...*

[т. 4, с. 464]

(далі розгортається контрастна картина реального буття)

На семантично близькі картини натрапляємо в романах «Останні орли» [див.: 16, с. с. 97, 454], «Разбойник Кармелюк» [т. 6, с. 17] та ін.

Нарешті, завершуючи розмову про інтертекстуальну типологію в прозі Старицького, відзначимо й зовні, на рівні тексту, не виявлену, але глибинно й концептуально присутню апологію Старицьким Шевченкових рядків із вірша «Холодний Яр» – «Брешеш, людомире! За святую правду-волю Розбойник не стане, Не розкує закований У ваші кайдани Народ темний...». Практично в кожному з романів, особливо ж у дилогії про І.Мазепу, «Останніх орлах» і «Разбойник Кармелюк», Старицький заклав полемічний елемент, спрямований на своєрідну реабілітацію подій чи осіб української історії, навколо яких із тих чи інших причин склалося неоднозначні, здебільшого прикрі для національних почуттів українців, судження. Йдеться про антисенкевичівську лінію в осмисленні Визвольної війни середини XVII ст. і її ватажка Богдана Хмельницького, про антиімперське, «антианафемське» трактування образу і справ Івана Мазепи та про історично правдиве трактування постаті Петра Дорошенка, про «антирозбійницьке» трактування гайдамацького руху й соціальних виступів Кармалюка тощо. Природно, що і в Шевченка, й у Старицького зазначена художня семантика має історіософське звучання і спрямування.

Ціла низка інтертекстуальних вкраплень «від» Шевченка зустрічається в ліриці та ліро-епосі Старицького. Ми тут лише «за кадром» вірші-присвяти Старицького Шевченкові, оскільки про них уже немало написано хоча б І.Немченком і Г.Синьоок. Зосередимось на інших творах Михайла Петровича. Ужиті Старицьким шевченківські слова-метафори, чи образні фрази, чи картини взяті переважно з творів україно-

центричних і несуть історіософський зміст, хоч зустрічаються й відповідні рядки чи сторфи зі, скажімо, соціальною семантикою.

У Шевченка:

*Там матір добрую мою,
Ще молодую, у могилу
Нужда та праця положила...
(«Якби ви знали, паничі»)*

У Старицького:

*А мати, їх сердешна мати,
Немов з хреста сьогодні знята,
Не буде цілу нічку спать,
Бо треба хліба заробити...
(«Край комінка», т. 1, с. 86)*

Глибші й виразніші історіософські інтертексти. Цілком імовірно, Старицький тримав у пам'яті неодноразово вжитий Шевченком образ розритої могили, коли писав вірш «Гетьман», у якому, як і в поезії Шевченка, в історіософському плані виписаний і загалом критично потрактований образ Богдана Хмельницького. Тільки що в Шевченка й оцінка діянь гетьмана, і загальний смисловий контекст вірша чіткіші й гостріші. Що ж до інтертексту, то –

У Шевченка:

*І могили мої милі
Москаль розриває...
... Начетверо розкопана,
Розрита могила.
Чого вони там шукали?.. ...*

У Старицького:

*Лежить якийсь гетьман незнаний,
Лежить без клейнод кістяком...
Нема йому місця в родині;*

*Могили, де гетьман лежав,
Розрив лихий ворог до краю
І кості навкруг розметав...*
[т. 1, с. 168]

Можна припустити, що й поема Старицького «Morituri» писалася не без впливу Шевченкового вірша «За байраком байрак...».

Як і Шевченко у вірші «Мені однаково», Старицький у своїй поезії «На проводи другу», присвяченій Михайлові Драгоманову, трактує рідну землю та, власне, всю Україну «не своєю», поневоленою.

У Шевченка:

*В неволі, плачучи, умру,
І все з собою заберу,
Малого сліду не покину
На нашій славній Україні,
На нашій – не своїй землі.*

У Старицького:

*Коли ж ми стрінемось з тобою,
Скажи, мій друже, ти мені?
Коли втнемо ми не такої
На нашій рідній чужині?..*
[т. 1, с. 58]

Загальна семантика цитованих віршів обох поетів узагальнено дуже схожа, хоча, знову ж таки, образна картина та її художнє втілення в поезії Шевченка видаються масштабнішими, універсальнішими. Можливо, тому, що Старицький певним чином локалізує загальний пафос твору присвятою конкретній людині. Схожа диспропорція масштабності художнього узагальнення спостерігається і при зіставленні інтертекстуально вжитого Старицьким рядка у вірші «Поету» з класично відомими рядком зі вступу до Шевченкової поеми «Сон»:

У Шевченка:

*... А той нишком у куточку
Гострить ніж на брата...*

У Старицького:

*Бо там, на шарварку людському,
Де брат на брата точить ніж...*
[т. 1, с. 119]

Загальний же пафос, що у вірші «Поету», в якому мовиться про «буяння в світі зла», що у вступі до поеми «Сон», немалою мірою суголосний. Можна сказати, що й образ «неситого ока» з тої ж Шевченкової поеми та «неситого ока» з вірша Старицького мають «точки дотикання», хіба що в Шевченка той образ ужито, сказати б, у «міжнародному» контексті, а в Старицького зосереджений на соціальній семантиці.

У Шевченка:

*... Той неситим оком
За край світа зазирає,
Чи нема країни,
Щоб загарбать...*

У Старицького:

*Гай, гай! Не трібні тут мозолі:
Шукають іншого пани
Неситим оком...*
[т. 1, с. 45]

На думку про інтертекст наштовхує зачин вірша Старицького – «Ой, і де ти, зіронько Та вечірняя...» [т. 1, с. 137], вельми суголосний із початковими рядками поеми Шевченка «Княжна» – «Зоре моя вечірняя, Зійди над горою...». Не тільки жанрову спорідненість, але й текстуальну схожість спостерігаємо у віршах Шевченка і Старицького з однаковою назвою «Молитва», особливо ж у фінальних рядках:

У Шевченка:

*Мені ж, мій боже, на землі
Подай любов, сердечний рай!
І більш нічого не давай!*

У Старицького:

*Не рви ж, молю, струн серця задля раю,
Хоч пекло дай, а мук не одбирай:
Я мир любить, ним вік болить жадаю,
В його добрі чувати серцем рай!*
[т. 1, с. 194]

Певно, й наведених інтертекстуальних зіставлень немало, щоб говорити про видимі й відчутні шевченківські рядки й нотки у різножанрових творах Михайла Старицького. Якщо ж розширити простір дослідження і включити до нього аспекти ремінісценцій і різносемантичних типологій (проблемно-тематичних, жанрових, сюжетних у прозі, стильових, світоглядно-есетичних і т.д.), то вельми виразно проявиться неабиякий Шевченків вплив на світогляд і творчість Старицького, хоч останній, певно ж, не маючи рівної Шевченку потуги таланту, прагнув, і доволі успішно, творити власний неповторний художній світ. І назагал це йому здійснити вдалося.

Список використаної літератури

1. Старицький М. Твори: У 8т., 10 кн. / Михайло Старицький. – Т. 1. – К., 1963. – 630 с. Далі посилаємося на це видання, вказуючи в тексті том і сторінку, або том/книгу і сторінку.
2. Линюк Л.Л. Старицький і Шевченко / Л.Л.Линюк // Збірник праць сьомої наукової шевченківської конференції. – К., 1959. – С. 195-204.
3. Пивоварський Л.Т. Традиції Шевченка в творчості Старицького / Л.Т.Пивоварський // Питання шевченкознавства: Доповіді та повідомлення на науковій конференції, присвяченій 150-річчю з дня народження Т.Г.Шевченка (тези). – Черкаси, 1964. – С. 50-52.
4. Немченко І. Поетична шевченкіана Михайла Старицького / Іван Немченко // Михайло Старицький: постать і творчість. Збірник праць Всеукраїнської наукової конференції. – Черкаси, 2004. – С. 108-114.

5. Синьоок Г. Шевченківські ремінісценції в ліриці Михайла Старицького... / Ганна Синьоок // Михайло Старицький: постать і творчість... – Черкаси, 2004. – С. 115-125.
6. Левчик Н.В. Поезія М.П.Старицького (жанрові та образно-стильові особливості) / Н.В.Левчик. – К., 1990. – 124 с.
7. Цибаньова О. Лаври і терни. Життєвий і творчий шлях Михайла Старицького / Ольга Цибаньова. – К., 1996. – 188с.
8. Поліщук В. Вибране. – Т. 1: Мій Михайло Старицький / Володимир Поліщук. – Черкаси, 2013. – 358с.
9. Хорунжий Ю. Борвій. Роман-драма в чотирьох одмінах / Юрій Хорунжий. – К., 1987. – 476 с.
10. Франко І.Я. Михайло П. Старицький / І.Я.Франко // Зібрання творів: У 50 т. – К., 1982. – С. 230-277.
11. Поліщук В. Зі студій над класиками / Володимир Поліщук. – Черкаси, 2001. – С. 79-102.
12. Стешенко Ів. М.Старицький як поет / Ів. Стешенко // Літературно-Науковий Вісник. – 1914. – Кн. 4. – С. 40-46.
13. Зеров М. Літературна позиція М.Старицького / Микола Зеров // Життя й революція. – 1929. – № 6. – С. 77-91.
14. Олійник В.У. Повість М.Старицького про Коліївщину та «Гайдамаки» Т.Шевченка / В.У.Олійник // Радянське літературознавство. – 1964. – №1. – С. 106-112.
15. Старицький М. Молодость Мазепы. Руина / Михаил Старицкий. – К., 1997. – 984 с.
16. Старицький М. Останні орли / Михайло Старицький. – К., 1968. – 704 с.

Одержано редакцією – 26.04.16
Прийнято до публікації – 18.10.16

Summary. Polishchuk V. Shevchenko intertext in the works of Mykhailo Starytsky (Strokes to the problem). *The article focuses on „Shevchenko aspect in the works of M. Starytsky”, namely, the phenomenon of intertextuality. Since the times of I. Franko, there was a thesis about the innovative trends of M. Starytsky’s poetry in contrast to T. Shevchenko’s poetry; in this context, the availability (or lack) of intercontextual inclusions in the works of younger classic represents a definite interest. One of the features of this study is to find out Shevchenko intertext in prosaic and dramatic works of M. Starytsky that extends the „evidence*

base" of the analyzed phenomenon, shows great attention of Starytsky to the key theses of Shevchenko's works, including theses having historiography semantics.

Keywords: Taras Shevchenko, Mykhailo Starytsky, intertext, typology, historiography, impacts, poetry, prose.

УДК 821.161.2.09

Людмила СКОРИНА

ШЕВЧЕНКОВЕ СЛОВО В ПЕРІТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕНСТВА 1920-Х РР.

У статті висвітлена рецепція постаті й творчості Т.Г.Шевченка в перітексті українського письменства 1920-х років. Головна увага наразі сконцентрована на Шевченківських цитатах, алюзіях і ремінісценція в заголовковому комплексі українського письменства вказаного періоду. Об'єктом дослідження стали твори О. Ведміцького, В. Вера, О. Влизька, Г. Коляди, О. Коржа, Є. Плужника, М. Рильського, М.Семенка, Едварда Стріхи, П. Тичини, П. Филиповича, Л.Чернова (Малошиїченка), Г. Шкурупія, Є.Яворовського. Вказані типи Шевченківських інтертекстуальних заголовків та їхні функції.

Ключові слова: інтертекстуальність, паратекстуальність, інтертекстема, заголовок, цитата, епіграф, алюзія, прототекст, метатекст, типологія, функція, українське письменство 1920-х років.

Постановка проблеми. У літературі певної епохи дослідники пропонують вирізняти прецедентні тексти, які є найбільш цитованими, найчастіше привертають увагу письменників,